

There are no translations available.

Переклад з російської: Стрілецька М.В.

Як змайструвати діжку

У домашньому господарстві великим попитом користуються діжки. В них солять сало, заквашують капусту, мочать яблука.

Діжка є дерев'яною ємністю з одним дном і має форму усіченого конуса. Виготовити її простіше, ніж бочку. Роблять діжку на 3 обручі - вона виходить міцною і довговічною. Складають діжку з окремих дощочок - клепок, колених з чурок. Клепка з пиломатеріалу практично малоприматна.

Для бондарських виробів кращою деревиною є дуб, бук, клен і липа. Можна також майструвати діжки з вільхи, ялинки, модрина, сосни і осики. При цьому слід пам'ятати, що діжку, зроблену з хвойної деревини, необхідно ретельно вимочувати в гарячій воді, інакше екстракти і смоли передаватимуть продуктам не властиві ним запахи і присмак.

Послідовність заготівлі клепки наступна. Від кряжу дерева по можливості великого діаметру відпилюють цурку довжиною на 1-2 см більше висоти майбутньої діжки. Потім знімають кору і ставлять цурку вертикально на тверду підставу. Сокирою за допомогою калатала роблять насічку з дальнього і ближнього боку, після чого ставлять вістря сокири посередині цурки і розколюють її навпіл. Потім ще раз кожну половину розколюють навпіл, ставлячи сокиру уперек річних кілець.

Для найбільшого виходу клепки починаючи з четвертинки цурки стісують або сколюють з боковинок гострий кут, спрямований до центру відрізка. У результаті четвертинку можна розколоти ще на 2 або 4 частини. Приматна клепка по товщині повинна бути не менше 20-25 мм. Кількість приматної клепки в основному залежить від діаметру цурки і суковатості деревини.

Розколену клепку відсортовують і приступають до її відтісування сокиркою. Щоб діжка вийшла зручною і приємною для ока, співвідношення діаметру її нижньої частини і висоти повинне бути в пропорції 35:49. Збільшуючи або зменшуючи висоту, необхідно збільшувати або зменшувати діаметр місткості. Об'єм діжки зазвичай визначають по формулі об'єму циліндра, оскільки точнішого підрахунку в побуті не вимагається.

Кількість клепок на остов діжки підраховують по формулі:

$D \cdot ?$, де D - діаметр діжки в нижньому перетині; $?$ - постійна величина, $Ш$ - рівна 3,14; $Ш$ - ширина клепки по низу діжки.

Клепки на дно підбирають після визначення діаметру дна по уторах. Для дна вибирають клепку поширше, крайні з них називають косяками, середні - тетерками.

Застругують клепку рубанком, підганяючи кожну по товщині; відразу ж визначають, яка сторона буде зовнішньою, підсилуючи проявлену ознаку і злегка підганяючи ліву і праву

сторони клепки по довжині. Шерхебелем з овальним вістря вистругують (за шаблоном) внутрішню сторону начисто і олівцем проводять лінію, яка ділить клепку навпіл по довжині. Потім ножівкою з дрібними зубами торцюють клепку по довжині і виносять розділову лінію на торці.

Фуганком обробляють начисто зовнішню і бічні сторони клепки, перевіряючи правильність стругання за шаблоном, виготовленим по заданому параметру діжки. Особливо ретельно перевіряють правильність острожки бічних сторін клепки. Шаблон повинен прилягати до бічної і зовнішньої сторін клепки без зазору. Не допускайте при струганні бічних сторін відхилення від лінії, яка винесена на торець та ділить клепку навпіл.

Розмітку клепки для діжки проводять таким чином. Беруть дощечку, заздалегідь обстругану після відтісування, шириною від 30 до 100 мм, проводять по зовнішній стороні лінію, яка ділить клепку навпіл по ширині. Для отримання конусності діжки необхідно витримувати конусність клепки, вона повинна бути близько 8°. Це означає, що при ширині клепки по низу діжки 100 мм вгорі вона повинна бути на 8 мм вужче, тобто 92 мм. Фіксують встановлену ширину клепки крапками і з'єднують 4 крапки лініями. Це орієнтири стругання клепки, які допоможуть отримати конусність.

Збірка діжки проводиться таким чином. Виготовляють складальний обруч, середній між верхом і низом діжки. Потім на чистій дерев'яній підставі ставлять вертикально підготовлений обруч і кладуть всередину його 6 клепок зовнішньою стороною до обруча. Одну з клепок і обруч злегка затискають струбциною. Решта клепок теж ставлять на місце і приєднують всю заготівку, затискаючи обруч. Щільне прилягання клепок одна до іншої - результат ретельної острожки і підгонки.

Тепер залишається набити на остов діжки верхній, середній і нижній обручі. Після цього кладуть остов діжки на верстак і обробляють ще раз внутрішню поверхню остаточно. Подвійним рубанком і стамескою обробляють торці остову і зрізають фаску з внутрішньої частини нижнього торця на 1/3 товщини клепки.

Тепер залишається поставити дно. Спеціальним інструментом - уторником нарізують пас завглибшки і шириною 4-5 мм на відстані 40-50 мм від краю нижнього торця. Стамескою знімають з двох боків уторного фаза невелику фаску (1-2 мм). На донному щиті (його збирають на металевих шпильках) викреслюють коло. Лучковою пилою з полотном не ширше 7 мм і зубами для подовжного пилення випилюють донця. Кладуть донце-коло на верстак, після чого обстругують, начисто, з двох боків, і на торці олівцем посередині викреслюють лінію завтовшки 20 мм. Радіусом на 25-30 мм менше, ніж донце прокреслюють з двох боків кола. Це межі зняття фасок. Стамескою і рубанком знімають фаски і стежать за тим, щоб уторний паз і зняті фаски донця підходили б один до одного. Лінія по торцю донця залишається незайманою. Перевертають остов діжки широкою частиною вгору і злегка збивають обруч. Вставляють донце в уторний паз і осаджують обруч на місце.

Слід стежити за тим, щоб донце обжалосся клепками в уторах і клепки між собою не мали

б зазорів. При остаточному осадженні обручів перевіряють діжку на міцність.

І на закінчення такі поради. Відразу після розколювання чурок на клепку приступайте до обробки заготовок, аж до закінчення виготовлення діжки. З вологою деревиною твердих порід легше працювати, особливо якщо всі операції ведуться вручну.

Не забувайте зробити дві пари косяків, так званих кружків для закривання зверху заквашених овочів. На них кладуть вантаж, зазвичай камінь. Косяки замочують і сушать разом з діжкою.

Переведення в електронний вигляд: Бутенко О.П.

На нашому сайті Ви можете дізнатися більше про вирощування рослин та догляд за ними:

- [Едем своїми руками](#)

[У разі використання матеріалів цього сайту активне посилання на сайт обов'язкове](#)